DECANUS ORDINIS JURIDICI IN ACADEMIA VVITTENBERGENSI, CASPAR HENRICUS HORNIUS, J.C...

Caspar Heinrich Horn, Valenti Gonzaga

De

PAuci & tres saltem menses sunt, quum nobilis Lipsia fœcunda optimorum ingeniorum mater & altrix ex filiis suis quendam patria sua dignum ad nos misit, honoribus Academicis condecorandum, quem publico scripto commendavi. Alter nunc adest, qui idem jure meritoque suo rogat, & postulat: cujus honestis desideriis non possumus refragari. Disseret ille de iis, *quæ a Magistratu, vel Judice ubicunque extra prætorium exerceri possunt*: quod illius institutum occasionem nobis offert, ut, quia ex veteri more præfari quædam debemus, paucis excutiamus unicum quæsitum, quod ad hocce pertinet argumentum. Scil. neminem, cui res nostræ vel parum cognitæ sunt, latere potest; mentis nostræ supremum judicium actis cujuscunque judicis secure concredi posse, ita, ut licet alia solennia testamentorum desint, publica tamen Magistratus, aut Judicis auctoritas ista omnia suppleat, vique sua & robore polleat, quod vel tabulis oblatis comprehensum, vel ore effatum est, actisque publicis insertum. Quoniam etiam testatio hæc supremæ voluntatis sine ulla contentione apud eum fit, qui jurisdictioni præest, actus hic ad illos referri solet, quos voluntariæ jurisdictionis nostri dicunt; quibus cum ita comparatum est, ut, quia poss ista jurisdictionis tantum in volentes, & secundum illorum arbitrium auctoritatis gratia exercetur, non opus sit, ut coram tribunali, publico in loco, expediantur, sed sufficiat, si modo adsit Magistratus, vel Judex, quocunque in loco id demum contingat, ut adeo vel in transitu, vel in balneo, vel in theatro fieri queant; consequens est, ultimam voluntatem Judici comitibusque ejus, vel missis a rogato Judice domi, vel alio privato in loco a testatore expositam, oblatamve, ejusdem vigoris, efficaciæque esse, ac si apud tribunal omne illud peractum esset. Quam rem usus constans ubique locorum comprobat: nec temere illam in dubium vocari unquam videas, modo cætera paria sint, & alioquin omnia recte se habeant, quæ cujuscunque loci leges, ac consvetudines circa ultima elogia exigunt, & requirunt. Neque hic subsistunt nostri; verum assertum hocce ita dilatant, ut non dubitent affirmare, testamentum & illud ratum, stabileque esse, quod Judici privato in loco, etiam extra limites jurisdictionis suæ, expositum, oblatumque

L. Omnium. XIX. de Testam.

§. 2. J. de Libertin. L. 2. pr. de Offic. Proconsul. L. 36. ff. de adopt.

que eſt. Quæ ſententia tum magnis JCtis placet, tum etiam uſu judiciorum perpetuo fere non exiguum robur accepit; neque etiam rationibus, & legibus illa deſtituitur. Nam ſolent illius auctores ad textus juris noſtri provocare, ex quibus liquido apparere tradunt, exercitium actuum voluntariæ jurisdictionis, eorum ſcil. qui nullam plane cauſæ cognitionem exigunt, non tantum extra locum ubi jus redditur, verum etiam extra territorium jus dicentis peragi, & ſuſcipi poſſe. Quorſum pertinet *Martiani* dictum *Lib. I. Inſt.* *Omnes Proconſules ſtatim, quam urbem egreſſi fuerint, habent jurisdictionem, ſed non contentioſam, ſed voluntariam, ut ecce manumitti apud eos poſſunt tam liberi, quam ſervi, & adoptiones fieri.* Itaque Proconſul, antequam in provinciam, quæ ei decreta erat, venit, in aliis Romani Imperii partibus, voluntariam exercebat jurisdictionem, quicunque alias Magiſtratus locis iſtis præerat, per quæ tranſibat in provinciam ſuam proficiſcens. Atque hoc etiam teſtatur *Paulus Lib. XIIX. Reſponſ. apud Proconſulem*, inquiens, *etiam in ea provincia, quam ſortitus non eſt, & manumitti, & in adoptionem dari poſſe placet.* Et *Lib. L. ad Edictum* illud idem adſtruit, quod *Martianus* loco ſupra citato effatus eſt. Hanc ob cauſam *Plinius* L. VII. Epiſt. XVI. ad *Fabatum* ſcribit de manu mittendo vindicta ſervo apud Proconſulem Bæticæ Caleſtrium Tyronem in itinere, dum Bæticam proficiſcitur. Ut adeo ſecundum Romani juris placita regula ejusdem, jus dicentis extra territorium nullam auctoritatem eſſe, intuitu voluntariæ jurisdictionis, quæ nullam exigit cognitionem cauſæ, & de plano redditur, officium ſuum perdere videatur. Solent hæc Doctores noſtri Germanici foro noſtro aptare, atque paſſim deducere in uſum; præſertim vero accommodare ad teſtamenti factionem, ut dixi, quæ æque voluntariæ jurisdictionis actus eſt, ac emancipatio, vel manumiſſio, itemque adoptio ad hocce genus actionum referri ſolet. Quod, ſi ſimpliciter id admittamus, an recte fiat? ſæpius ego dubitavi: neque etiam nunc adduci poſſum, ut in noſtratium plane abeam ſententiam. Nam primo quidem neſcio, an adeo expeditum ſit, quod ea, quæ de Proconſule legibus noſtris continentur, ad omnes Magiſtratus Romanos trahi poſſint. Id vero ſcio, nec quod Proconſulibus datum, ſine reſtrictione fuiſſe. Namque diſerte & *Martianus*, & *Paulus* Proconſuli tribuunt voluntariam jurisdictionem, *poſtquam urbem*

Harpr. de teſtam. judic. §. 2. Carpz. P. III. Dec. 293. B. Stryk de cautel. teſtam. cap. 7. §. 36.

L. 1. 2. ff. de Offic. Proconſul.

L. 36. §. 1. ff. de adopt. pr. §. 1. L. 17. pr. ff. de manumiſſ. vindic.

L. fin. ff. de jur.

Gail. Lib. 2. Obſ. 39. in fin. Knichen. de jur. territ. c. 1. n. 372. Berlich. P. 1. Dec. 29. n. 8.

egressus est; atque sic apud illum, cui provincia decreta, dum in urbe fuit, actus talis fieri non potuit. Et licet Proconsul, dum ex provincia, suo munere defunctus, redibat, in urbem, eandem jurisdictionem in itinere haberet, apud eum tamen portam ingressum frustra legis actio erat. Quo respiciens *Tullius* VII ad *Atticum*, *si*, inquit, *hoc imperium mihi molestum erit, utar ea porta, quam primum videro.* Ex *Dione* in fine Lib. LIII discimus etiam, veluti pro privilegio data *Augusto* Proconsulari potestate, id quoque datum esse nominatim, & extra ordinem, ut ingressus Romam non deponeret eam potestatem. Sic ergo extra provinciam, vel territorium Magistratui &, nominatim Proconsuli, voluntario licuit uti jurisdictione, quantum a republica, vel illi qui τὸ κῦρος tenebat, datum & concessum. Fac vero omnibus Magistratibus hoc Romanam nomothesiam dedisse; longe tamen alia quaestio est: num illa nostris moribus quadret? Ego vero, alioquin pro usu Romani juris, postquam semel (bene, an male id factum? jam non disquiro) apud nos admissum est, strenue pugnare consuevi; neutiquam tamen eo patior me abripi, ut in usum illud vocem, ubi patriae leges, vel mores repugnant, atque ob id peregrinum hocce jus haud recipi potuit, vel normam praebere nequit civilium negotiorum. Si faciem conferas jurisdictionis hodiernae, in Germania praesertim nostra, cum ea facie, quam jurisdictio in Romana republica hoc vel isto tempore, prae se ferebat, quantum nobis cognita est; quam maxima dissimilitudo inter utramque apparebit. Non est hujus loci atque temporis disparitatem istam hic excutere: neque etiam opus, cum nemini ignota esse possit, qui vel mediocrem hujus rei notitiam est consecutus. Illud saltem nunc dicam; jure Quiritium antiquo, tum & medio, & recentiori, quod Justinianeum vocamus, omnem jurisdictionem ministerialem, nunquam in patrimonio privati fuisse, ut adeo summae potestati semper liberum fuerit, illis, qui ministerium in exercenda judiciaria potestate praebebant, hanc vel istam partem largiri, vel adimere, atque sic etiam huic vel illi Magistratui id dare, ut in alterius Magistratus territorio exerceret jurisdictionem, vel quandam particulam illius. Quod sane aegre non ferre poterat ille, qui jure Magistratus ordinario in provincia, vel loco isto jus reddebat: quod ex mero arbitrio summae id fiebat potestatis. Hodie vero tum apud Germanos, tum etiam alios populos

dos jurisdictio sæpissime in patrimonio privatorum est, atque a summo Principe, vel illo qui territoriali gaudet potestate, cum certo territorio vel districtu, vel fundo; vel etiam super certum territorium, districtum, vel fundum, jure beneficiario, vel alio titulo, plerumque oneroso, aliis, jure stabili & perpetuo, concedi solet, ita ut nec ipse concedens, cui quidem suprema cura rei judiciariæ salva manet, impedire possit exercitium juris concessi, vel concurrere cum eo, cui id datum; multo minus alii id queat permittere & indulgere. Postquam enim sic jure proprio potestatem jus dicendi quis habet, & patrimonio suo adjecit, nullum jus alteri esse potest jurisdictione eo in loco uti, ubi isti jus quæsitum: & si id faceret, in rem involaret juris alieni, quod regulis juris & æquitatis adversatur. Adimeret etiam alteri commoda jurisdictionis, sportulas scil. quas adferri solent illi, qui ultimam animi sententiam declarant. Porro si ponamus, jurisdictionem totam cum omnibus suis partibus mei juris esse, quod sane contingit, si patrimoniali jure eam acquisivero, nisi forte exceptio appareat: non potest alius quandam ejus partem, etiam minimam, sibi asserere, aut illi ea tribui. Hæc enim se involverent, implicarentque: rem totam meam esse, & tamen partem etiam esse alterius. Si vero pars alterius non est, quomodo exercitio particulæ illius defungi potest? Ergo omnis alius, quamcunque alias habeat jurisdictionem, si eum in locum veniat, ubi mihi soli tota jurisdictio data est, competitque patrimonii jure, nullam aliam, quam privati rationem habet: atque adeo si actum jurisdictionis exercere audeat, non potest non meum jus turbare, & ideo ab introitu, & exercitio hoc prohiberi, imo repelli potest, ac injuriarum reus fit, æque ac ille, qui me invito ædes meas, vel fundum ingredi conatur. Quin & omne id, quod intra limites meæ jurisdictionis egit, non potest non inefficax, atque inutile esse: quia ut dictum, privati hominis rationem habet, cui frustra exponitur, vel offertur elogium supremum. Quibus omnibus illud haud obesse potest, quod actus hic testandi, & apud illum, quod omnino largior, fieri possit, qui testatoris competens judex haud est, modo alias facultate polleat jus dicendi: quoniam ex illis, quæ adstruximus, apparet satis, illum eo in loco tamen, ubi res agenda, judiciaria potestate gaudere debere: alioquin enim non nisi personam privatam esse, nihilque publico nomine agere, vel commune, tanquam persona publica, suscipere posse. Neque etiam exemplum Tabellionum me movet, qui ubique mune-

L. 16. ff. de serv. præd. Rustic. L. 13. § ult. ff. de injur. § 12. J. de R. D.

re

re suo finguntur, ac testamentis condendis adsunt. Testamenta enim, quæ illis præsentibus fiunt, non habent rationem testamentorum judicialium; sed solennia sunt, atque coram testibus, vel nuncupantur, vel scriptis conduntur. Notarii vero, ut fides rei concilietur, testimonii causa, vel instrumenti conficiendi accedunt, quod lege universali, *Maximiliani* præsertim constitutione, illis datum est, ac permissum. Quemadmodum itaque sic ille, qui patrimonialem habet jurisdictionem, ab eo qui simili, vel ministeriali gaudet, hac parte turbari nequit in exercitio juris sui: ita etiam qui patrimoniali gaudet, non potest invadere in illam jurisdictionem, quam alius per ministerium exercet. Uti enim ille qui a Principe ita accepit potestatem jus dicendi, ut illam perpetuo jure habeat, non vult in exercitio juris sui turbari, quod nec a Principe juste fieri potest: ita etiam non debet ipse in Principis jurisdictionem, quam per ministros, & officiales exercet, involare. Nec etiam existimandum est, Principem, dum concessit alii in certo loco jurisdictionem, jurisdictioni præfecturarum suarum fraudem fieri voluisse. Sed quid tum dicendum, si quis per ministerium exercens jurisdictionem intra limites alterius jurisdictionis ministerialis, quæ eundem tamen, ac altera superiorem Dominum agnoscit, actum hunc voluntariæ jurisdictionis suscipere velit? Sane (si Doctorum sententiam communem sequi velimus) fieri id posse, ex dictis supra abunde comprobatur. Quia tamen apud me dubium, an secundum Romanum jus sine discrimine omnibus Magistratibus voluntariam intra alterius limites exercere licuerit; ego id omne ad arbitrium Principis referrem: si tamen de eo liquido non constet, quæsitum pernegarem. Alia quæstio foret de Domino territorii, aut illius Regimine, si ad eum locum, ubi alii patrimonialis jurisdictio data, & concessa, suos mittant testamenti recipiendi causa? A cujus disquisitione jam quidem abstineo, alii tempore illam servans. Etsi vero hæc omnia me quidem judice veritati theoreticæ, & juris analogiæ congruunt; negare tamen non possum, forensi praxi, quæ sæpe tyrannizat, ea adversari. Namque non tantum ex illis Scriptoribus, quos in partes vocavi supra, verum etiam experientia didici, rerum judicatarum auctoritate adversam & communem sententiam quam sæpissime corroboratam esse. Atqui ideo, ubi de jure respondendum est, verius dicendum, nec ipse ab hac communi sententia recedere. Novi enim quam multum id noceat rei judicia-

Vid. Class. VII. Respons. nostr. 44. p. 447. Schilt. Exerc. 2. § 5.

riæ, ſi opiniones diu in foro receptæ, atque uſu comprobatæ absque autoritate nomothetica mutentur, atque aliæ admittantur; ita ut ſatius ſit, retinere iſtam, quæ diu placuit, modo non manifeſte abſurda, vel impia, aut plane iniqua contineat. Quæ de re aliis actum eſt. Quod in hoc argumento eo magis obſervari meretur, quia ſtante iſta ſententia communi, quilibet eo poteſt jure uti, quod alius in ipſum ſtatuit, & ſic damnum quod ipſe forte paſſus eſt, penſare. Quoniam tamen & illud, quod diu æquum viſum eſt, obſervatumque, hominum ingenium mutabile & facilitas ad diſſentiendum ſæpe negligit, & rejicit: nemini, conſultus, autor eſſe, ſed ſemper id diſſvadere ſoleo, ut Judicem intra limites alienæ jurisdictioni evocet, atque ibidem nuncuper, vel offerat teſtamentum ſuum; ſed tutiori via, moneo incedatur, atque apud Judicem loci exponatur ſententia, vel illi concrodatur, ne fortaſſe voluntas ultima deſtituatur exitu, ſaltem litium occaſio naſcatur. Omnia hæc etiam applicari poſſunt ad caſum, ubi de duobus Principibus, vel Statibus Imperii, qui ceu perquam notum, territoriali poteſtate, jure perpetuo & patrimoniali, gaudent, quæſtio formetur; utrum ſcil. unus in alterius territorio vel ipſe vel per ſuos teſtamentum ſuſcipere queat? Sed de his nunc quidem ſatis. Agamus paucis de ratione vitæ clariſſimi Candidati noſtri GOTTLOBII RIVINI. Naſcentem Anno XC. Seculi ſuperioris Prid. Nonas Martii, amplexa eſt florentiſſima Urbs Lipſia, bonarum artium & commerciorum inclyta ſedes. Ortum vero debet in ea nobiliſſimæ RIVINORUM genti, quæ Academiæ, & univerſæ publicæ rei quam plurimos maxime egregios viros dedit. Patrem ex illa gente habuit ſummo reverendum & ampliſſimum virum, TILEMANNUM ANDREAM RIVINUM, *SS. Theologiæ Licentiatum*, qui tum publico lingvarum Orientalium Profeſſorio, tum Archi-Diaconi munere in Templo Thomano optime defunctus, ac pietatis, eruditionis, facundiæque maximam laudem eſt conſecutus. Mater nobiliſſima matrona CLARA ELISABETHA, ex clariſſima apud Lipſienſes familia PACKBUSCHIORUM orta eſt. Statim ac per ætatem licuit, pietatis literarumque ſtudiis eſt imbutus, & primum *Erdmanni Muſæi* doctiſſimi viri, & hoc tempore Scholæ Martisburgenſis Rectoris, mox vero præſtantiſſimorum virorum, qui in ludo Nicolaitano juventutem erudiebant, *Crellii, Drexelii, Petzoldi*, & *Schwartzii* disciplinæ doctrinæque traditus, felices progreſſus fecit. Atque licet Deo ita viſum fuerit, ut optimum parentem præcox mors Candidato noſtro

Præfat. ad Conſult. & Reſp.

ſtro

ſtro vix dum annum egreſſo eriperet, ſupplevit tamen, Numinis beneficio, paterna cura patrui, Magnifici, Viri, QVINTI SEPTIMII FLORENTIS RIVINI, conſummatiſſimi, & de publica re maxime meriti JCti, ac Collegæ noſtri in Provocationum Senatu Regio honoratiſſimi, omne id quod per obitum genitoris Candidato noſtro deceſſit: cui immortales gratias ob tot tantaque in ſe merita ſe debere, lubens profitetur. Anno MDCCVII. ex arbitrio eorum, quorum conſilio regebatur Academica ſpatia ingreſſus eſt, atque præclariſſimorum virorum, qui in celeberrima iſta Academia Philoſophiam docent, ſcholis felici ſucceſſu adfuit; poſtea arti juris ſe dicavit totum. Uſus eſt primum ductore fideliſſimo patrueli ſuo, couſultiſſimo viro, & paterna veſtigia feliciter ſequente, D. JOHANNE FLORENTE RIVINO, qui privata inſtitutione dignatus eſt noſtrum, quam & multum profuiſſe ſibi gratus agnoſcit. Subjecit ſe tamen etiam doctrinæ Magnifici MENCKENII, Conſiliarii Regii & Electoralis, atque Juridici Ordinis in alma Phylurea Præſidis Ordinarii, viri de juris noſtra arte immortaliter meriti, cujus ſolida exactiſſimaque inſtitutio ad interiorem cognitionem juris illum perduxit, aptumque reddidit, ut ad res forenſes animum potuerit applicare. Quia vero e re ſua eſſe putavit, ſi publico teſtimonio ſcientia legalis inſtructus, honoribusque exornatus ad has res tractandas accederet: Wittebergam venit, ſororio vinculo Lipſiæ conjunctam, atque ab Ordine noſtro aditum ad ſpecimina ingenii & eruditionis conſveta edenda, ſimulque etiam illis exantlatis dignitates Academicas modeſte petiit. Defunctus eſt bene partibus ſuis, quum in conſeſſu noſtro animi ſui dotes exponebat. Quam ob cauſam non potuimus deeſſe deſideriis rogantis, ut in publicum prodire liceat, atque tueri Diſſertationem, quam de argumento, quod indicavimus ſub initio, doctam conſcripſit. Faciet autem id cras D. V. moderatore Excellentisſimo Anteceſſore, Collegaque noſtro honoratisſimo, DN. GEORGIO BEYERO, loco horisque, quæ his exercitiis Academicis deſtinari ſolent. Meæ ergo partes ſunt, ut Magnificum Dominum PRO-RECTOREM, Illuſtrisſimum Dominum Comitem, Perilluſtrem Dominum Baronem, Patresque, ac Cives Academiæ, omnesque alios qui hiſce rebus favent, omni cultu, obſervantia, & ſtudio, quo decet, exorem, atque rogem, ut illuſtri, & honorifica, gratisſimaque Ordini noſtro præſentia, actui huic ſolenni decus conciliare velint. P. P. XVIII. poſt Trinitatis MDCCXI.